

152049

НАР. БИБЛИОТЕКА "ТИМОШО
ДЕПОЗИТНИ
1934 г. № 33020

Легендарнитѣ съкровища
НА
Попъ Мартинъ, Вълчанъ войвода
Страхиль войвода, Кара Колю
и др.

ВТОРА КНИЖКА

Издава:
СТ. ВЪЛКОВЪ.

Кооперативна печатница „Гутенбергъ“
София.
1934.

НАР. БИБЛИОТЕКА-ТЪРНОВО
ДЕПОЗИТНИ
1934 г. № 33020

Легендарнитѣ съкровища

НА

Попъ Мартинъ, Вълчанъ войвода

Страхиль войвода, Кара Колю

и др.

ВТОРА КНИЖКА

Издава:
СТ. ВЪЛКОВЪ.

Кооперативна печатница „Гутенбергъ“
София.]

152049

6-32

ПРЕДГОВОРЪ.

Предлагамъ на читателитѣ ВТОРА книжка за легендарнитѣ съкровища на Попъ Мартинъ, Вълчанъ войвода, Страхиль, войвода, Кара Колю и др. Първата бѣше по-неясна, защото за повечето работи не се опредѣлятъ мѣстата и особено втората ѣ частъ, бѣше съвсемъ неясна. Въ втората, обаче, мѣстата сж достатъчно ясно опредѣлени. Пакъ за нѣкои работи не сж опредѣлени, но тѣ сж много малко. Като така, втората книжка ще бжде много по-интересна за читателитѣ.

Въ първата книжка изрично споменавахъ, че азъ лично се съмнявамъ въ истинността на цѣлата тая работа, защото нѣма никакви доказателства за това. Сега, следъ изтичане повече отъ две години, и следъ толкова връзки и кореспонденция съ много интересуващи се, неможахъ да се убедя въ противното, т. е. въ това, че всичко е истина. Интересно, че въпреки задаванетоъ въ самата книжка въпроса, чиито

отговоръ да установи истината, никой не ми отговори съ доказателства нито за, нито противъ. Напротивъ, всички отговори или въобще всички мнения по този въпросъ, сж за вѣрността на тия легенди. Никой, обаче, не се и опитва да доказва това съ каквито и да е доказателства. Нѣкои смѣтатъ факта, че имало разни белези по камъни и пещери изъ многобройни планини, за достатъчно доказателство, че наистина сж крити пари около тия белези и че тия белези немогатъ да бждатъ за друго. Никой не иска и да допустне, че тия най-разнообразни белези по камъни могатъ да иматъ съвсемъ другъ произходъ и предназначение. Още по-вече, че мнозина или почти всѣки интересующъ, е слушалъ и „знае“ съ положителностъ, че хора сж намирали пари именно до такива знаци. Други вѣрватъ на тѣхъ и така се насажда общото убеждение у мнозина, че много хора сж намѣрмили пари и то отъ легендарнитѣ Попъ Мартинови, Вълчанови и пр. На което мѣсто пъкъ, при известни белези, не се окажатъ пари при разкопки, веднага се прави положителното заключение, че сж изкарани и почватъ коментарии, кой ги е изкаралъ, което се виждало отъ бързото му забогатяване и по разни свидетелски потвърждения.

Оставямъ на читателитѣ да вѣрватъ, кой както ще. Азъ само предупреждавамъ — да не се увеличатъ като въ професия, особено слабитѣ материално. Иначе, търсене богатства подъ земята е една приятна работа, защото тя предполага, преди всичко, хубавъ туризъмъ. Ползата отъ туризма иде сама по себе си, а малката или голѣма надежда, че може да се намѣри нѣщо, вдъхновява този туризъмъ.

Уреди за откриване подземни метали, води, минерали, петролъ, вжглища.

Отъ много мѣста ме запитваха и продължаватъ да ме запитватъ за уреди, посредствомъ които да може да се откриватъ подземни богатства, главно метали. Затова ще кажа нѣколко думи по този въпросъ. Нѣкои просто ми искатъ пръчки, които показвали, и, колкото пари стрували, ще ми заплатятъ. На нѣкои съмъ отговорилъ, че показващи пръчки нѣма, затова да се не лъжатъ и да не даватъ пари за такива. Може нѣкои да сж виждали какъ хора посредствомъ такива две или четири пръчки, „откриватъ“ при проби скрити предмети и отъ тамъ вѣрватъ, че има такива чудотворни пръчки. Работата е тамъ, че има хора чувствувачи, у които наистина правятъ нѣкакви движения тия пръчки, но положително нищо не показватъ. И такива експериментатори, заблуждаватъ повечето пжти и себе си и други хора. За такива пръчки повече не зная и нѣма какво да кажа.

Показващата вилка.

Много по-интересна е показващата вилка. За вилката въ Европа има обширна литература. Има дружества въ много градове и страни, които често правят международни конгреси на чувствувачитѣ. Тази вилка наистина показва подземни метали, води и пр., но само у известни хора, които сж ги нарекли чувствувачи.

Вилката се прави обикновенно отъ едногодишно клонче, расло по-буйно и разклонено на върха. Отрѣзва се на два сантиметра отъ общия край на разклонението правилно и гладко, после се отрѣзатъ и разклоненията, но да иматъ дължина отъ 30 до 40 см. Поизвиватъ се малко дветѣ разклонения и вилката е готова. Кората не се бѣли, а само се окастрятъ пъпки и дребни клончета, ако има такива.

Чувствувача, който ще работи съ вилката, застава правъ и хваща вилката за двата края съ дветѣ рѣце съ стиснати юмруци и съ дланъта на горе. Рѣцетѣ сж сгънати при лактитѣ подъ правъ жгълъ и държи вилката водоравно (хоризонтално). Тя не трѣбва нито да се стиска много, нито да се държи хлабаво, защото отъ силното стискане, може да се движи, а сжщо и отъ хлабавото държане, може да пада

върха ѝ надолу. Щомъ попадне чувствува-
ча надъ вода или металъ, вилката незави-
симо отъ него, почва да се движи или на-
горе или надолу. Отъ движеието на вил-
ката нагоре или надолу; бързината, съ която
се движи; жгъла, подъ който спира; треп-
тенията, които прави; пресекливото или
гладко движение и пр.—чувствувача трѣб-
ва да различава на какво показва вилката.
Отъ дългитѣ упражнения на различни ме-
тали и води, чувствувача трѣбва да почне
да разпознава безпогрешно на какво по-
назва вилката.

Вилката сама по себе си не е никакъвъ
уредъ за показване. Въ сжщность човѣка
е чувствувачь, а вилката у него е като
изразителъ на вжтрешното чувство. Както
стрелкитѣ на часовника показватъ часа и
минутитѣ, но се движатъ отъ сложния ме-
ханизъмъ, който не се вижда. Вѣроятно у
човѣка е останало това чувство отъ ранни
времена, когато и той, като животнитѣ, е
живѣялъ естественъ животъ всрѣдъ при-
родата и всички негови чувства сж били
несравнено по-силни отъ колкото днесъ.
Нѣкои чувства, които още сжществуватъ
у животнитѣ при естественъ животъ, у чо-
вѣка сж изчезнали вече. Има хора и сега,
съ по-силни такива скрити чувства, усѣ-

щатъ тръпки, когато напр., се намърятъ надъ нѣкоя подземна вода или нѣщо друго.

Чувствувачи сж почти 50% отъ хората, но въ различни степени — кой по-слабо, кой по-силно. Но чувствувачи, които биха вършили работа безпогрешно, сигурно сж твърде рѣдки.

Вилката действа само когато чувствувача се намира надъ предмета — металъ, вода и пр. Въ страни не действа. Затова, който ще прави търсения съ нея, ще трѣбва да върви бавно, като държи вилката и да спира при най-малкото нейно движение.

Въ Европа отдавна е познато действието на вилката и тамъ има чувствувачи, които съ положителностъ откриватъ метали, води, минерали и др. подъ земята.

Въ единъ конгресъ на чувствувачитѣ, правили опити съ трима най-силни отъ тѣхъ. Поставили въ дебели пликове еднакви по форма и дебелина различни метални плочки. И тримата чувствувачи безпогрешно познали въ кой пликъ какъвъ металъ има!

Азъ съмъ срещалъ много чувствувачи. Щомъ се спратъ съ вилката надъ вода напр., вилката бързо и непоколебимо тръгва надолу. Но понеже на много мѣста пада или въобще се движи вилката, за практическа полза немогатъ да си служатъ съ

вилката. Има вече и чувствувачи, които се явяват като професионалисти и предлагат услугитѣ си срещу заплащане. Повечето искатъ да взематъ съ измама пари. Има нѣкои предлагатъ услугитѣ си срещу 500 лева на день! А когато направите опити съ тѣхъ, оказва се, че нищо положително немогатъ да откриятъ. Азъ още не съмъ срещналъ чувствувачъ, който съ положителностъ да познава. Затова, пазете се отъ измами. Най-напредъ правете много опити и си правете заключението.

Вилката обикновено се прави отъ лѣсково дърво. Споредъ авторитѣ, нѣма значение, но повечето предпочитатъ лѣскова. Има и металически вилки. Тѣ се правятъ отъ тель съ подобающа дебелина и гъвкавостъ.

Тукъ давамъ много кратки сведения за вилката. Който иска да изучи подробно въпроси, може да си достави книги по въпроса, каквито вече има две на български езкъ.

Електрически иманяръ.

Апаратътъ на инж. Планта.

Подъ това заглавие, Пловдивския в. Борба преди нѣколко месеци даде следното съобщение:

„Брюкселският инженеръ Планта изнамърилъ единъ апаратъ — електрически издирвателъ на имане, който дава възможност да се опредѣля почти безпогрешно положението на металитѣ подъ земята. Той му далъ научното име „ендогеоскопъ.“

Апаратътъ се състои отъ малко сандъче, въ което се намиратъ електрически съоръжения — макари, батерии и лампички. Отъ него излиза проводникъ за телефонната каска, надѣнатъ на главата на експериментатора.

Лицето, което търси заровено имане съ това ултра съвременно „разковниче“, държи сандъчето надъ земята и се вслушва внимателно въ телефона. Когато сандъчето се приближи до металически предметъ, въ слушалкитѣ се заражда шумъ. Той се усилива въ зависимостъ съ приближаването до имането и достига максимумъ, когато иманярътъ се намира надъ него.

Но това не е още всичко. Натискайки известень бутонъ, експериментаторътъ може да прекрати шума, което става толкова по-продължително, колкото по-дълбоко въ земята се намира металическия предметъ.

Съ други думи казано, ендоеоскопътъ дава възможност да се опредѣли не само мѣстоположението, но и дълбочината на подземното богатство.

Опититѣ направени въ Брюкселъ, до-казали високата чувствителностъ на апарата: той започва да сигнализира даже, когато издирваното съкровище се състои всичко отъ три сребърни монети.“

Вестникътъ не казва отъ где черпи тия сведения. Азъ говорихъ съ единъ радиоинженеръ въ София, който потвърди, че вече има такива апарати. Даде ми и сведения какъ мога да влѣза въ връзка съ нѣкои редакции на електротехнически списания за опжтвания.

Другъ

Апаратъ за откриване заровено злато.

Изобретението на единъ български електроинженеръ. Първитѣ сполучливи опити въ Казанлъшко. Единъ изходъ за насъ отъ кризата.

Подъ горното заглавие в. Утро, броа 7058 отъ 27.ІІ. 933 г., даде следното съобщение:

„Единъ електроинженеръ отъ гр. Казанлъкъ успѣлъ, следъ дълги усилия, да комбинира единъ уредъ, почивашъ върху принципа на радиото, чрезъ който твърде лесно, бързо и точно, се установява присъствието на всѣки металически залежъ въ земята на дълбочина до 3—4 метра.

Повода, който накаралъ инженера да работи въ това направление, е убеждение-то му, че подъ почвата на България, — арена на непрокжснати войни отъ памет-вѣка, — сж скрити несмѣтни богатства и че ако даже само една частъ отъ тия бо-гатства бждатъ разкрити, българската хаз-на би се обогатила до степенъ да може да се справи съ всички трудности на днешна-та криза.

Първиятъ опитъ на инженера съ новия апаратъ е билъ направенъ въ градината на запасния майоръ Георгиевъ въ с. Горно Пан-черево, Казанлъшко, кждсто, споредъ едно старо предание, били заровени, при отстжп-ването на турскитѣ войски, следъ погрома имъ на Шипка, цѣли хазни.

Зарегистриранъ билъ отъ апарата го-лѣмъ металически залежъ, състава на кой-то не е известенъ още. Започната била работа подъ надзора на мѣстната власть, за отстраняването на пречкитѣ, които мѣ-стото представлявало и изваждането на бо-гатството.“

Какво е станало по-нататкъ, не зная.

Легендарнитѣ съкровища на попѣ Мартинѣ, Вълчанѣ войвода и др.,

Дѣдо Добревата воденица.

1. Дѣдо Добревата воденица се намира на мѣстността Кураданѣ балканѣ, накрая на Шейтанѣ-дере, закачена до стената на пещерата. Тя е караджейка.

Когато отидохме на богатото турско село и го обрахме, ние влѣзохме съ чардото говеда въ селото. То се пазѣше отъ четеритѣ страни отъ караули. Ние ги избихме и взехме да обираме селото. Името на селото е Бояджикьой, и го обрахме. Взехме 60 оки нанизи, а другитѣ бѣли и златни ги турнахме въ коша воденичарски, а отгоре турнахме една сабля и пушка кръстосани и воденичарския камъкъ отгоре и го турнахме вжтре въ една пещера и дупката я затиснахме съ единѣ голѣмъ камъкъ, който го оттърколихме 72 души и го маскирахме. Воденицата е на западѣ, накрая на дерето. Отпредѣ нея има три стари върби. Срещу нея има пукнатина и въ нея е пищова на Вълчанѣ съ рублиета пълень, а

дръжката сребърна. Пищова е арнаутски. Има поляна само една и на нея има камък, като половинъ пластъ сѣно. Отгоре на средата на него има шише съ три и половина оки рубиета. А котлето на дѣдо Добре е при кладенеца срещу воденицата. На дѣсната страна на кладенеца има глокъ и подъ него има сина плоча, рѣчна, подъ нея е пълно съ турски лири. А дѣдо Добре го изгориха на връхъ Петровъ-день, защото гледалъ кога ги криеха паритѣ. Той правъ е вързанъ за вратата на воденицата. Вратата е къмъ пладне. Вълчанъ каза: нали му дадохме, защо гледа. Нали му казахме да си иде съ котлето пълно съ пари, защото воденицата ще я запалимъ, ами вземете и го вържете правъ за вратата и запалете воденицата съ него заедно. — Клетвата е, който ги намѣри, да направи черква кждето и да е и да запише имената на престола да ги споменава попа, че много кърви сме пролѣли, после, халалъ да му сж. Четата е 62 българи, а 9 турци, съ три войводи: Попъ Мартинъ, Вълчанъ и Кара Колю отъ Омарчево.

2. Кавалерията. — Тя се намира на мѣстността Деренъ-су, тъмното дере. Има поляна и на нея плоча съ римско писмо и кръстъ отгоре. Отдолу има човѣкъ съ конь. Той е Вълчанъ. Мѣстото е каменисто. Сре-

щу нея има друго писмо два реда и кръсть римски.

Въ кавалерията на Вълчанъ се влязатъ отъ три мѣста. Дветѣ мѣста се съединяватъ при препятствието. Най-напредъ ще те срещне бронзова мечка, кьопава. За да идешъ при Кавалерията, ще минешъ три басамака. Ако не знаешъ да развалишъ препятствието, нѣма и да излѣзешъ. Кавалерията е на търкало, а на срѣдата е Вълчанъ и си дигналъ ржката, като да ги поучава. Тя е бронзова. Въ фигуритѣ нѣма пари, да се не развалятъ. Вжтре има много знаци. Софрата е бакърена. Има шадраванъ, има плоча, която се клати, като стжпишъ на нея. Има дърво съ 42 клони, а съ седемъ бои, то е отъ гипсъ, отгоре има голѣмо пиле. Има и мома съ станъ тжче. Има още много, но нѣма защо да се описватъ. Има и пастърва риба. Важното е да се влѣзе вжтре. Вжтре е пергамента № 12. Отъ писмата има пжтъ. По него ще стигнешъ на три кладенци; тѣ не сж близо, а около сахатъ и половина на поляна, обградена съ гора и скали. Край пжтя отъ кладенцитѣ водата се събира на три корита за поене добитъкъ. Срещу коритата има два камъка, върховетѣ имъ сж се събрали а на тѣхъ има по три викала отъ джамия и на тѣхъ по едно кръстче. Тѣ сж тапа, а

срещу камънитѣ има пещера и всичкитѣ знаци, които сж вжтре сж изковани. Тукъ е бунара покритъ съ плоча и на нея две фигури и на главитѣ пише имената, тѣ сж Вълчанъ и Мартинъ попа. Плочата е скрита. Тамъ сж римскитѣ пари. Тамъ е и вентилацията съ 10 басамака, направени хубаво. Подземието е римско. Тукъ има голѣмо имане, а на момчетата имената сж на гърдитѣ (въ оригинала имало имената). Подземието на кавалерията е дълго и голѣмо. Има и пукнатини, които освѣтяватъ вжтре.

3. **Кучето** е тука близо. То е на гърбавъ камъкъ. На него отгоре има римско писмо, а подъ камъка има камила изработена. И тукъ има римски пари.

4. **Тържикъ дерменя.** Тукъ е близо и Тържикъ Али Узуновата дермени. На нея не се ходи съ кола и конь, а пеши, на грѣбъ. Предъ нея има три камъне, като сѣно. Единъ е най-голѣмъ и се е навелъ малко, а отгоре има паница и кръстъ, а на срѣдния има дама. Има камъкъ, който го заобикаля синджиръ, а на краищата има по едно кръстче, подъ тѣхъ по едно котле. Има две моми на камъкъ — едната е съ стомни, а другата е съ котли и на ржката кошница съ грозде. Има две копани, водата, ако сипешъ, отива отъ едната въ другата. Има скокъ 58 педи, а водата е

като керемида да тече. Отъ лѣвата страна има колело изковано, има книга, която ще ви покаже за цѣлия районъ всичко.

5. **Зейтинъ бурунъ** е носъ на Черно море. При него на мѣстността Бакаджикъ има две змии съ сплесени опашки. На едната на опашката има кръстъ, а на другата топузъ. Тази която е съ кръста гледа на единъ камъкъ като войникъ и войника отгоре има паланци сарафски — едното правено, а другото недоправено. Отъ него 6 крачки има черенъ камъкъ, като биволъ да лежи и ка него заграденъ ктѣстъ, той е топа, а другата змия гледа на . . . Тука отъ всичкитѣ знаци паритѣ сж събрани и сж при тухлата.

6. **Света Богородица** държи дете и гледа на единъ черенъ камъкъ въ водата, вжтре въ камъка, отгоре е замазано доста, чупи, паритѣ сж въ камъка вжтре.

7. **Кантаря** е тука. Той е 44 оки и е живъ бакъренъ въ пукнатината и се гледа, 3—4 прѣста подъ него има вода, а отъ него на дѣсната страна на 10 крачки е изковано съ чукъ сжщия кантаръ и то е на колело. Да се счупи—въ него има 44 оки.

Родопитѣ.

8. Въ Неврокопско има три попа, срѣдния е половинъ, подъ него сж паритѣ.

9. **Мечка и свиня** има въ Дьовленско на отдѣлни камъни, като да се борятъ. Едната сере и другата сере. Гека сератъ има пари,

10. **Три овчаркк**, срѣдната е половина и на гърба има заграденъ кръстъ, а отъ странитѣ има по едно куче. Срѣдната преде. Овцетѣ сж 17. На овена има звънецъ. Подъ звънца и въ заградения кръстъ има пари.

11. **Еръ кюприя**. Тя е земенъ мостъ. На него се събиратъ три пжтеки: Иамовската, шарапъ и памукчи, а отъ странитѣ има две грамади, едната е черна, а другата бѣла. Надъ моста има равно мѣсто, тамъ сж гробоветѣ на арнаутитѣ. Тѣ сж 17. На срѣдния има чанта съ златни пари, тѣ сж тѣхнитѣ пари, на майстора, а други има въ главитѣ по малко. Срещу тѣхъ има камъкъ като габровска кола, а отгоре има 6 чержила, едното ги свързва отгоре, а на канатата има ибрикъ отъ страни — той е на Емина Хасковлията. Това мѣсто се казва Душча еръ. Отъ колата нагоре сж 7 дерета. На второто е мечката съ циганкитѣ. Едната държи дете, а мечкаря е увитъ три пжти съ синджиръ и дайре бие и кривака му е седемъ педи и лула има на врата, а задъ него има цигуларъ съ цигулка. Тази фигура е 7 души. Представлява седемъ

боаза или дерета. Мечката е въ пещера вжтре, а има друга вѣнка на подмолѣ, а една безъ мечкарѣ, 40 крачки отъ мечката, която е седемь души, нагоре е брѣшляновата пещера. 6 години сж събирали паритѣ и сж тука. Отгоре има правена могила. Като се качишѣ на нея насреща има просеченикѣ. Презѣ другото дере има разни знаци тори отъ пари, подкови и седло съ три зенгии, а на кошачитѣ има по едно кръстче, на задното кръстче е замазано съ восъкъ. Въ него има безцененъ камъкъ колко орѣхъ, а срещу него има три гроба. Отъ тамъ ще идешѣ на Сарж-гьолѣ. Въ него ама бѣлъ камъкъ и на него кръстѣ отгоре, подѣ него единъ котелѣ. Водата отъ него отива покрай Сарж-канара и на ашламалѣка, на него има кладенецѣ и три нала. Има камъкъ побитѣ и на него кръстѣ отгоре, подѣ него има единъ котелѣ. Отъ тамъ ще идешѣ на Акѣ бунарѣ. Той излязѣ отъ пещера и на нея има гемия съ дирекитѣ надолу. Водата минава презѣ една плоча, на кюшето е счупена, подѣ нея единъ котелѣ бѣли пари и отива на карагьорчука (?), едина е просеченъ. Има и деветъ камъни побити и на всѣки кръстове. Тѣ сж 45 кръста и сж така направени (на първия 1, на втория 2, на третия 3 и т. н., на деветия 9 и ставатѣ 45). Тѣзи пари сж взе-

мени отъ Башъ конакъ въ Гюмюрджина отъ Попъ Мартинъ. А владиката е вързанъ въ Инъ-дере. Тамъ е каруцата съ единъ конъ и кара-гьолъ съ черния камъкъ, като биволъ и камънитѣ побити и хорото съ гайдаря. То е Вълчановото хоро. И двата воденичарски камъка и коритото като улей, а горе надъ боазитѣ високо сж пещеритѣ. Коюмджийската е срещу манастиря Свети Никола. Надъ нея има пжтъ малодлукъ, а срещу нея има наковалня и чукъ. По-настрана има кръстъ, подъ него 5 очи, а по-настрана има камъкъ като хлѣбъ. Отъ пещерата се вижда двора на манастиря Свети Никола, кога хранятъ кокошкитѣ. Терзайската пещера е при три чуки, срѣдната е покрита съ бръшлянъ, като го разгърнешъ има дупка, колко човѣкъ да влѣзе. Като влѣзешъ ще видишъ сърна и буре вода да носи, а сърната гледа на една пушка, счупена на две. Вжтре има маса за кроене, а на нея ножицитѣ и ендезето и напрѣстника желѣзни. Има три кровати съ по единъ скелетъ отъ убититѣ хора и по една кана златна. Хората сж помаци предатели. Паритѣ не сж закопани, а сж на очи между креватитѣ.

12. **Диреклията пещера** е голѣма и има вентилация. Дирека е като снопъ вързанъ. Предъ дирека копей две педи има

овча торъ за увѣрение, че е тя. Има писмо и пише тука е дирекцията и 7 филджани отъ кафе, а последния е по-малъкъ. Тука е и **Комлу пещера**. Тѣзи пещери сж пълни и отъ всичкитѣ мѣста паритѣ събирани и сж тука. Цѣли 10 години ги събираха. Всичкитѣ знаци нѣматъ пари.

13. **Кермитли мандра**. Тукъ е и Кермитли мандра. Въ нея има два кладенци, единия е сладъкъ, а другия е горчивъ. Отдолу има още единъ аджи кайнакъ и кушъ кайнакъ. Водата на кладенцитѣ и на тритѣ се събира на едно и минава презъ три варници и отива при единъ малъкъ скокъ, а срещу него има канара и на нея дервишъ съ лула и гледа въ скока, а отъ кладенцитѣ на изтокъ има мѣстность Кушъ-кая и на нея становитъ камъкъ и на него кръсть отгоре, а на 10 крачки има другъ кръсть, който ще покаже скрититѣ кръстове — тѣ сж 7, тамъ сж паритѣ на мандрата на три ката по котелъ.

Имената на селата: Дервишъ-тепе, Ени-махле, Ени-къой, Ханджи-махле, Мексичъ-махле, Златни ридъ.

Имената на мѣстноститѣ: Ески-жиде, Ески кале, Чаморлукъ-чаиръ, Чешмеджикъ, Кадж-чели, Тасъ-кая, Саванджикъ-ташъ, Пергелли-канараси.

Имената на войводитѣ: Еминъ Аскюлията, Али бей Янинлията, Спиртъ Димитъръ Кюмюрджията, Вълчанъ войвода отъ Осеновлакъ, Индже-Стоянъ Сливенлията, Чолакъ Недѣлчо отъ Ямболъ, Попъ Мартинъ отъ Батинъ, Ахмедъ Тотаклията, който уби Емина на 16. августъ дата.

Тукъ говори на дневника Чолакъ Недѣлчо за Еръ-кюприя и за Керемитли мандра, а за Кавалерията, за воденицитѣ, за Зехтинъ борунъ, говори Кара Колю, байрактаръ и войвода на Вълчанъ.

Срѣдна гора.

14. **Въртопа.** Той се намира на политѣ на Стара планина, между селата Лжджене и Клисура камена, на рѣката Козница, тя е Пирдопско. Въртопа е грозно скалисто, той е между две рѣки Козница и още една. Козница отъ калето е на западъ. Тамъ има смокъ и скривалище и за да се качишъ на калето, само отъ изтокъ може, отъ друго мѣсто не може. Като се качишъ отгоре има грамада и на дѣсната страна тя е 8 крачки отъ пжтеката, по която се ходи горе на калето. Грамадата е щомъ стжпишъ отгоре, подъ нея има една арания. Има кръстъ той е на високо, не може ни отгоре ни отдолу да се иде при него. Пжтеката за кръста е пресѣчена 6 аршина, а за смока пж-

теката и тя е пресъчена. Неможе да се влезе. Тамъ е опасно. А отгоре на самото равнище има друга грамада. Отъ тамъ е входа и отъ тамъ ще се развали препятствието и смока става безопасенъ и тогава ще се влезе. Пжтя е на изтокъ отъ въртопа и голѣмия кръстъ и той е на изтокъ. Отъ пжтя нагоре е гора, а отъ нея на свършека е пасбище. Тамъ е и малкия въртопъ на пасбището.

15. **Пжтеката отъ Душанци за Аврадали** (Копривщица), правата пжтека има кладенецъ. Той е единъ, той е при Ески мандра. Влашкинитѣ сж отивали за вода и сж прали тамъ дрехитѣ. Отъ странитѣ има калдаръмъ съ плочи на срѣдата.

16. **Сарж-гьолъ.** Отъ тамъ нагоре по сжщата пжтека ще идешъ на Сорж-гьолъ. На източната страна е най-високо и слънцето изгрѣва тамъ най-напредъ. Тая страна е къмъ слатина, има забита на нея кама съ две остриета. Три крачки отъ нея къмъ слънцето има една малка чанта съ пари, (нанизи).

17. **Арнаутинь мѣри на сърна.** Отъ гьола нагоре по сжщата пжтека, има арнаутинь мѣри на сърна. Подъ лакета има 70 турски лири.

18. **Два камъка като волове.** Сърната гледа на два камъка като волове, на

единия има звънецъ, а на другия кьоръ балтия. Отъ тѣхъ на седемъ крачки има човѣкъ на камъкъ безъ глава. На мѣстото на главата има тричеталесто цвѣте, дето го носятъ булкитѣ селянки.

19. **Седло.** Има седло. На задния кошакъ има малка коланя, а на предния има дупка, като погледнешъ презъ нея ще видишъ бѣлъ морски камъкъ и на него часовникъ изкованъ. Едната стрѣлка е по голѣма и е спрѣла на деветия часъ.

20. **Кара кайнакъ** или черния кайнакъ. Като се наведешъ да пиешъ вода и се изправишъ 9 крачки на западъ има камъкъ и на него отъ кокошка кракъ, той е дълбокъ, колко цигара да турнемъ. Подъ него една каравана съ 17 чекии, 2 часовника и три прѣстена елмазени и малко пари.

21. **Хоро 40 камъка**, на срѣдата голѣмъ камъкъ съ кръстъ. Отгоре, дето се събиратъ има пари.

22. **Кантаръ 41 ока**, последната е изличена и киека е на нея.

23. **Кантаръ 71 ока** и последната изличена, киека на нея.

24. **Каленларе.** Въ старитѣ турски гробища на срѣдата има дърво голѣмо и слива трънлива. На дървото има синджиръ и той отива на единъ гробъ женски, въ не-

го единъ котелъ златни. Синджира не се вижда.

25. **Медетъ.** Тамъ е Яръмъ дермени, Али Узунова. На коритото водата минава подъ камъка, а надъ нея има поляна и два кладенци. Единия е сладъкъ, а другия киселъ. Сѣното тукъ се коси тукъ се храни.

26. **Богданъ балканъ на козя грамада** има три стѣпки човѣшки. На кждето гледатъ има софра на становитъ камъкъ отгоре паниче и риба и половина, три парчета хлѣбъ и три вилици и една арбия отъ страна на северъ, тя е два аршина дълга.

27. **Присъдитѣ.** Отъ нея надолу колко километра има мѣстность, тя се казва Присъдитѣ. Има становитъ камъкъ и на него пушка и сабля кръстосани.

28. **Чотура.** Отъ пушката и саблята колко километъръ на западъ има сарпъ дере, въ него има чотура направена и на нея отгове дупка. Като сипемъ вода, дека падне водата, единъ товаръ нанизани, вземени отъ Сопотъ отъ були турци.

29. **Кандилница.** На завоя на стария пѣтъ въ Богданъ балканъ вжтре въ пещера има кандилница, а по-навжтре има камъкъ като куче или вълкъ и малко се е навелъ. Подъ кандилницата има единъ фесъ турски лирй.

30. **Рѣка Гюпсата**, дека излазя има бръшлянъ. На изтокъ отъ него 40 крачки има три гроба калугерски. Срѣдния съ пари, а другитѣ съ оръжие и дрехи.

31. **Три камили**. Село Лжджене, Пирдопско, на мѣстността Усойно има три камили една следъ друга. Първата е по-нагърбена.

Стара планина.

32. **Хайдутъ гечитъ**. Хайдутъ гечитъ е на Кадемлията, на малкото Куру-дере, има и голѣмо. Мечката е тамъ съ циганкитѣ и отъ казанъ клупове сж тамъ и пилето съ плика на краката и стрелата и студения кладенецъ и момата съ котлитѣ. На Кушъ кая долу на рѣката има ракъ, една та му щипка е счупена. Тамъ е и плочата 9 педи дълга и 3 широка. Тамъ сж и побититѣ камъни. До калето вжтре има три моми, отгоре по единъ кръстъ, на срѣдата има камъкъ и на него кръстъ отгоре. Тамъ е и Габровница. Пищовитѣ на баща на Габровница. Има и пехливани и терзитска пещера. Суха бѣла, Мокра бѣла и Памукчиюлу все сж тамъ. Казанъ калбу и на кладенеца има и на пилето има.

33. **Карловския просѣченикъ**. На него има копаня. Този просѣченикъ отива на манастиря Троянски. Отъ копанята надолу

за манастиря на лѣвата страна има седло съ три зенгии на становитѣ камъкѣ, а отъ него надолу на дѣсна страна на самата пжтека има конь съ кръсть. Кръста е на изтокъ и е на страната на камъка. Отъ него 15 минути има другъ кръсть на сжщото положение. Три крачки отъ него единъ котелъ злато. Ще слезешъ на Момино дере, по турски Къзь-дере, има два камъка, върховетѣ имъ съединени, а подъ тѣхъ има 7 кръста. Подъ тѣхъ единъ котелъ пари. Отъ манастиря около половинъ часъ нагоре е Къзь дере. Тамъ сж двата камъка и покрай тѣхъ е пжтеката запросеченика. Просеченици има много, но този е истинския, който се търси. Отъ долу може най-лесно да се намѣри, а отгоре трѣбва копанята да се намѣри. Тѣзи пари сж на Страхилъ войвода. Той си ги събра и сж тука отъ всичкитѣ мѣста. Гроба му е въ Света Гора. Сведенията сж на гръцки.

34. **За Троянъ.** Тритѣ козарски венци. Тѣ сж надъ папратливата поляна. На изтокъ отъ нея е главата на Черни осъмъ. Между поляната и рѣка Осъмъ е хайдушкото хоро, а отъ поляната насреща е просеченика. Има куче и се навело малко и гледа на единъ арнаутинъ, който мѣри на кошута. Отъ него нагоре има дервишъ, води катъри, на подмоль, а на главата има

каукъ и лула. Каука е тапа. Подъ краката има ведро съ бѣли пари, а срещу него е студения хайдушки кладенецъ, има рогачъ. Върху кошутата има три жетварки. Една е дигнала ржкойката. Има и рогове съ 7 шипа, а единия е счупенъ и е къмъ земята, а другия гледа нагоре три вълици. Отъ поляната насреща е Марковата дупка. Отъ малкия Станчовъ полегаръ, водата кога вали дъждъ, минава покрай басамаци 7, тѣ сж естествени и отъ долу иматъ по една ивица орозанъ за удостовѣрение. Тамъ е ясена и глока (тръндафила). Тръндафила е на пукнатина, освѣтява вжтре. Има поляна колкото гумно и на нея гърбава баба. Ролята играятъ гърбавата баба, катъритѣ, басамацитѣ, ясена, глока, малкия полегаръ Станчовъ, а не голѣмия. Отъ поляната колко половинъ сахатъ е хайдушката чешма. Тя е на мѣсто трепетлика, а срещу нея презъ рѣката Осъмъ има черква римска, а отъ лѣвата страна 10 крачки има пжтека, която отива надъ малкия полегаръ. Надъ чешмата има гребенъ, оттатъка е пасбище и на това пасбище има грамадка, колко единъ сандъкъ камъне ситни. Отъ нея къмъ гората 35 крачки има камъкъ сушина, колко за петъ души, а отъ чешмата около сахатъ е червената стена, Жидовъ долъ, има два лѣва, дупката е като фурна. Лъвоветѣ

сж единъ срещу другъ. Вратата е къмъ изтокъ и на дветѣ съкровища. Отъ тамъ ще идешъ на **Свети Иванъ**, предъ него е поляна, има ржка безъ китка, ракъ сакатъ и гюбекъ на едно мѣсто близо.

Тетевенско.

35. **Тръсковецъ.** Въ мѣстността Тръсковецъ пещеритѣ сж на северъ. Въ тая мѣстность има пещера голѣма, а срещу нея по сергенъ ще отидешъ на друга по-малка и на нея ще слезешъ надолу съ чепалито дърво и долу е широко. Има кладенецъ колко единъ да се напие, а другия трѣбва да чака за да се напълни. Надъ него отгоре има квачка съ 11 пилета, а едното е на гърба на квачката и гледа нагоре. Отъ Тръсковецъ надолу къмъ Помашка Елешница има **две глави овнешки**, а между тѣхъ има отворени ножици. Бжтре въ пещерата има седемъ катъри, води ги човѣкъ а предъ него има магаре. Първия катъръ се е обърналъ та глела назадъ. Подъ краката на човѣка има единъ котелъ.

36. **Старата ягодова поляна.** На нея има кладенецъ съ налбантски инструменти. Предъ него 4 крачки има камъкъ четвъртитъ и отгоре кръстъ. Водата минава отдолу подъ него, а покрай кладенеца има пжтъ, надъ него има круша и на клона има

пиронъ забитъ, подъ него котелъ съ пари, а на завоя има 4 камъне.

37. **Горна равна** и Долна, тѣ сж на едно име две села. Между тѣхъ има римски мостъ, срещу него има пещера, а предъ нея има камъкъ и на него отъ дива мечка глава. Тя е направена кжде моста. Има и писмо римско.

38. **Блъсничево**. На канаритѣ има дупка и на нея има три басамаци, тѣ сж вжтре, а вжтре има смокъ, като влезнешъ, си отваря устата.

39. **На завоя на рѣката**, която върви за Елешница Помашка, на самия завой, той е единъ, има дупка, а като влезешъ има 7 дупки малки, а надъ тѣхъ е сергенъ. За да се качишъ, трѣбва желѣзни колци да туришъ и ще се качишъ на сергена. Надолу има дупка съ 10 басамака, а на сергена има плоча 70 оки. Петия басамакъ има кръстъ. Тамъ е препятствието. Тука сж римски паритѣ и има смокъ.

40. **Турски ржтъ**, той е въ с. Рибарица. Въ тоя ржтъ има кладенецъ, като се наведешъ да пиешъ вода, направо като се изправишъ нагоре 30 крачки, има два камъка.

41. **Паланци**. По-нагоре има паланци на камъкъ отгоре и тѣ сж при кладенецъ, подъ тѣхъ едно гърне.

42. **Заешкото кладенче**, то е на югъ отъ Тетевенъ и е край пжтя. Отъ коритото дето поятъ добитъка до главата на водата е 10 крачки, а надъ него има стара круша.

43. **Рибарица**. Гере надъ селото Рибарица и рѣката е Рибарица, горе има притокъ на самата Рибарица. Притока се влива въ рѣката. Тамъ дето се влива има правена могила. Отгоре на нея на среща има гребенъ и на него дупка, въ дупката има 7 глави катърски, наредени на една пукнатина, не сж скрити, а катъритѣ сж хвърлени въ една пропасть. Отъ правената могила има още две. Тѣ сж естественни. Покрай тѣхъ минава пжтека.

44. **Рѣка Костина**. Горе на високо е Пуловата пещера. Тамъ е дура буджакъ боливане. На тая пещера е старата меча дупка. На нея отгоре има паниче, а отъ страни подъ паничето има кокали човѣшки на едната страна, а на другата — кюмюръ а срещу паничето има дърво борово, вжтре 12 пушки, пари и безцененъ камъкъ.

45. **Две змии** На Черни Витъ има две змии. Тѣ сж така направени. Има и три гроба на поляна, а надъ тѣхъ има могила и на нея плоча съ писмо. Гробоветѣ сж така . . . .

46. **Три гробове.** Има и други гробове при кладенеца. а при тѣхъ има катинаръ на камъкъ на поляна.

47. **Деветъ чаши.** Има и деветъ чешми на камъкъ, а подъ него тече малка вода.

48. **Паници три.** Има и три паници, тѣ сж съ капацѣ и на кюшето камъка е малко счупенъ. На 10 крачки има черенъ камъкъ и отгоре конска подкова, а отъ нея 25 крачки има овчарска гега. Като сипешъ вода, дето тече, тамъ сж паритѣ единъ котелъ.

49. **Три варници.** Има три варници. На западъ отъ тѣхъ има дрѣнъ, на корена една крачка къмъ варницитѣ има единъ котелъ, а покрай тѣхъ минава пжтека.

50. **Черни витъ.** Има пещера и на нея лѣва ржка и пешо рало, а предъ нея има кезъ на камъкъ. Кеза сочи презъ рѣката. Отсреща има два камъка, върховетѣ имъ сж ставени. Отгоре има калъпъ изкованъ, за леене на пари.

Мургашъ. |

51. **Врачешъ.** При село |Врачешъ| има манастиръ 40 мжченици. На | подмолъ има ножици отворени.

52. **Гемия съ три диречи.** На рѣка Орля има гемия съ три диречи, срѣдния е

счупенъ. На нея има две букви П. и М. Напредъ стои човѣкъ и книга гледа, а отди-ре има камѣкъ. Отвжтре на гемията има три денка, а отгоре торба окачена и кучен-це. Срещу счупения дирекъ има бѣлъ ка-мѣкъ и на него три прѣчки. Тѣ ще пока-жатъ пълната гемия, която е скрита въ пещера вжтре. Подъ торбата има пари, а счупения дирекъ вжтре има три английски лири вързани съ тель въ мушама завити.

53. **Арнаутињ мѣри на сърна.** По рѣка Бебрешъ има камѣкъ и на него арна-утињ мѣри на сърна. Между него и сър-ната има прѣчка. Тѣ сж на единъ камѣкъ.

54. **Наботка за снопи.** Орѣшакъ. Като трѣгнешъ по пжтеката и щеминешъ презъ една поляна. На нея има камѣкъ на самата пжтека и на него наботка за снопи да се товарятъ, а отъ странитѣ има по две ча-ши за кафе.

55. **Кантаръ.** Между село Стѣргелъ и Арабаконакъ има кантаръ 75 окинадъ гра-мада и кладенецъ при него.

56. **Мома съ кобилица и котли.** Отъ Арабаконакъ за Горно камарци въ гората по пжтеката има пещера и въ нея има мо-ма съ кобилица и котли, а предъ нея има саксия съ цвѣте, а отдире има кученце. Саксията е тапа.

57. **Арбия и огнило.** На самата пжтека за с. Чурекъ има арбия и огнило, а срещу тѣхъ има камъкъ предъ пжтеката. Той е близо.

58. **Будинъ града.** Отъ тамъ ще идешъ на Будинъ града. Подъ него сж Врачешкитѣ колиби. Тамъ е умрѣлъ турчинъ въ колибата, а насреща е скалисто. Будинъ града не е градъ, а мѣстность.

59. **Кучешка стжпка.** Отъ колибитѣ пжтеката за Врачешъ на дѣсната страна има кладенецъ. Отъ него надолу е стръмно. Като пиешъ вода, отъ кждето си дошълъ, пакъ отъ сжщата пжтека ще се върнешъ — отъ друго мѣсто не може. Предъ кладенеца има камъкъ и на него кучешка стжпка.

60. **Три могили.** Въ този районъ има и три могили. Дветѣ сж съ дървета, а едната е безъ дървета, има три басамаци. Тѣ сж земни. На първия има конска глава закопана за увѣрение, че е тая могила, а отгоре има камъкъ побитъ и на него кезъ сочи на поляната на една червена плоча и отгоре имз кръстъ — подъ него сж паритѣ.

61. **Старото ненчево бачище,** на срѣдата е колибата, вжтре въ огнището е котлето на овчаритѣ, пълно съ злато. Огнището е на срѣдата на колибата, а на западъ има камъкъ между две дървета.

62. **Студения хайдушки кладенецъ.** Надъ него има 8 дървета. Осмото е рѣзано недорѣзано, а предъ него по водата надолу има камъкъ като самаръ, срещу него има грамада, въ нея пари.

63. **Радинъ кладенецъ,** преъ него има камъкъ и на него куча стѣпка.

64. **Турски преслапъ** има кладенецъ. Надъ него има на пжтеката мома съ котли и кобилица и на ржката котле държи, а предъ нея има подкова. Осъмь крачки задъ момата има три дървета букови. На първото къмъ момата има вжтре 100 лири турски, подъ подковата е котлето, дето е на ржката. Има и две седла — едното е съ една зенгия и кръсть, а другото седло е съ две зенгии и три кръста.

65. **Смъдлитото маклище.** То е между селата на момата Сеславци и Бухово, Софийско, на политѣ на Мургащъ. Надъ смърдливия отъ горе е гребенъ и пжтъ, а покрай него минава пжтека. На самата пжтека има плоча червена. Водата отива къмъ югъ, а сладкия е оттатъкъ презъ гребена, водата отива на северъ. Надъ неге 10 крачки има камъкъ побитъ и на него пръчка сочи къмъ сладкия кладенецъ на завой.

66. **Воденичарски чукъ.** Рѣка Непрѣтка, тя е на Ябланица, село Софийско. На пжтъ

за Елешница по рѣката Непрѣтка има воденичарски чукъ изкованъ, а желѣзния е хвърленъ. Котлето е на воденичаря отъ качамакъ не измито, защото презъ нощъта го взеха и чука. Надъ с. Ябланица има половинъ воденичарски камъкъ на грамада.

67. Фърколишката поляна. Тя е между Ябланица и Врачешъ. На тази поляна има камъни и двата сж най-голѣми. На единия отъ тѣхъ има подкова и вилица.

68. Седлото. Мѣстността Седлото. То се намира между три села: Врачешъ, Ябланица и Огоя. На това мѣсто има пещера и на нея кръсть. Ни отгоре, ни отдолу се стига. Подъ него има грамада, подъ грамадата има камъкъ и на него процепъ за кола. На пещерата има седло, на кушака има кръсть, а въ пещерата вжтре бие звънецъ, кога удари южня вѣтъръ.

69. Воловетъ. Тукъ сж и воловетъ. Води ги момиче съ кошница на ржката и пуца царевнца, а задъ воловетъ е орача, бодналъ вола съ остена. Дето е бодналъ е червено, като кръвь да е пустнало, а надире има куче. По-надолу има подмолъ и на него косатникъ. Надъ воловетъ има заякъ отъ люкюмъ. Кучето е тапа. На момето фурката е тапа. Има и три моми отъ боя, свѣщи държатъ на ржцетъ и ралникъ

пеши е изкованъ съ воището. Вола е съ единъ кракъ, а едина е сивъ — другия бѣлъ.

70. Оброкъ света Троица. Той е на могила и тя е съ 18 дървета дебели, джбови. На 85 крачки има могилка. Въ нея има котелъ. Отъ obroка на северъ има камъкъ голѣмъ, шупливъ, колко километъръ далеко. Отъ страната на северъ има арбия. Отъ света Троица има кладенецъ и водата скача отъ единъ скокъ на камъкъ голѣмъ, равенъ, на него отгоре има кръстъ, то е топа, 90 оки смесени пари, хванати въ Арабаконакъ.

71. Монастиръ Седемъ Престола. Той е на рѣка Габровница, Осеновлакъ. Въ монстиря на срѣдния голѣмъ полюлеи отдолу има по-голѣма плоча. Дето се кръщаватъ децата сж отдеждитѣ, а единъ котелъ има вжтре, дето турга попа евангелието. И тамъ има две букви В — В (Вълчанъ войвода).

72. Софра. По рѣката на Старо зло има софра съ 7 вилици, 7 парчета хлѣбъ, една вилица е обрната наопъки. Дето сочи обърнатата. . .

73. Две моми. Пена виръ. Реджи беговъ кладенецъ. Има скокъ, той се казва Пена-виръ, Въ този скокъ има две моми, тѣ сж на подмолъ вжтре подъ вира. Ако е голѣма водата немогатъ да се видятъ.

Едната има цвѣте на ухото — другата е съ разперена коса. Тапи сж и дветѣ. Отъ тамъ ще идешъ на Поповата ливада. На нея има кладенецъ, той се казва Реджи-бегъ. Има петъ камъни. На срѣдния има едно панагонче отъ ракия съ злато, а на дѣсната страна има плоча червена и отгоре буква — името на Вълчана. Тази плоча ще покаже едно корито съ пари и една много важна книга — не е книга, а е платно. Реджи бегъ е при римското старо злато, той е вжтре въ пещерата, изкованъ безъ глава. Главата е изкована на краката и ржката му е на събицата, а другата сочи навънка на камъкъ съ кръстъ и дрѣнъ при него. Друга фигура има съ ржцетѣ нагоре и гледа на заграденъ кръстъ. Той е тапа. Фигуритѣ сж две. Римскитѣ пари не може да се взематъ, докато не се намѣри кръвта на Реджи бегъ. Той е закланъ при паритѣ отъ Вълчанъ и Попъ Мартинъ и Спиртъ Димитъръ. Оставяме те да ги пазишъ, който ти донесе кръвта, на него да ги предадешъ и си изтрие ножоветѣ отъ яката и е увита въ памукъ и печатъ съ тритѣ имена. А отъ тази пещера 40 крачки има друга зазидана, тя е на попа. Вжтре има рогачъ съ 7 шипа. Има окаченъ кожухъ на пиронъ, той е на попа, Има три сабли, едната е дървена, а на калето горе има дервишъ.

Подъ дервиша камъкът като половинъ купа сѣно. Дервиша е естественъ. Той не е цѣлъ, а само каука му. Камъка ще покаже земазаната мечка. Тя е скрита и е пълна.

75. **Литаковско** има две подкови на единъ камъкът, на който кюшето е счупено и пакъ е турнато. Подъ него има 5 лири по 5, а отъ него има кръстъ на черенъ камъкът. Той е 40 крачки отъ счупеното.

76. **Дѣдо диловия кладенецъ**. Между Врачешъ и Литаково е дѣдо Диловия кладенецъ. Надъ него има камъкът и се е навелъ малко, а слънцето най-напрѣтъ изгрѣва тамъ.

77. Отъ Литаково къмъ Искъръ първото село Игнатица има камъкът на могила отгоре и се е навелъ малко. Отдолу има кръстъ, а отгоре четири дупки.

78. **Етрополе**. Тамъ е **Дѣдовата Томова пещера**. Срѣщу нея има стара варница и вжтре се влазя отгоре. Тя е дълбока 55 педи, като влезешъ вжтре има креватъ и на кревата има бѣкълъ съ желѣзни обржчи, окаченъ. А на кревата е дѣдо Тома убитъ и е съ очитѣ захлупени на самия креватъ, а вѣнка предъ пещерата търница. Вжтре нѣма пари.

79. **Буновска баба**. Отъ тамъ ще отидешъ на Буновска баба. По пжтеката първия кладенецъ, който е на Буновско мѣсто,

срещу него три крачки има маклишъ. Между маклището и кладенеца на срѣдата котела, вземѣнъ отъ бачията, съ златни пари.

80. **Две змии.** Въ Етрополе има две змии съ оплетени опашки, на едната кръстъ, а другата топузъ и вървятъ нагоре. Отгоре има грамада, а срещу топуза има друга грамада, Подъ кръста има 25 лири.

81. **На манастиря света Троица** има дупка надолу. Тѣ еж влазляли съ пояситѣ. За да се намѣри, надъ дупката има арбия изкована. Тази дупка е надъ манастиря.

82. **Мѣстносттата . . .** (не е казано коя). На тая мѣстность има две моми на единъ камъкъ. Едната съ пълни котли се връща отъ кладенеца, а другата съ праздни отива за вода. На празднитѣ има по една дупка, на нея по единъ стотакъ, а на едната ѝ се влачи връвѣта. Има кука, подъ нея е котела пъленъ, а отгоре на пещерата има дупка и на нея вжтре има мечка. Тя е права. Надъ кладенеца има три камъни на пиростия. (Нѣкои казватъ, че тѣзи моми били къмъ Червенъ Брѣгъ).

83. **Рада мома.** Тя е въ дупка, не е вѣнка. Тя е съ ведро и котелъ, задното е ведрото. На ухото има китка, а на пояса има две букви Р—М, значи Рада мома. Предъ пещерата има кладенецъ и той се казва Радинъ. И селото и то е на сжщото име,

Редина. А задъ пещерата на югъ има кантаръ 42 оки на полица високо. Отъ долу не се вижда, а като се дръпнешъ отъ подъ него на 3—4 крачки, тогава ще го видишъ а отгоре има направена могила, а подъ нея има кръстъ заграденъ, а на вжтре въ пещерата за да гледа на нето то е тъмно. Котела и ведрото сж при кладенеца, дето си туришъ ржцетъ да пиешъ вода. Кантаря отъ дупката е 40 крачки. До него Попъ Мартинъ е съ попадаята безъ шапка и е съ голъма брада, а попадаята си е турнала ржката на рамото. Вжтре като отидешъ е шапката и кръстъ заграденъ, той е тапа. Има пищовъ, мъри на едно пиле заскрилено. Шапката има пари. А вжтре минава вода голъма, ама отъ кжде иде и на кжде отива и тѣ не знаятъ. Насреща има попъ съ котле на ржката и гледа навжтре. Дупката продължава. Тукъ сж намърени римски пари. Тѣхнитъ сж мблко — при Попа, шапката и кръста заграденъ. Мъстото е вжтрополе и отпредъ има две букви П—М, значи Попъ Мартинъ. Това иѣсто е на югъ отъ Голъмия Комъ Гинско, Петроханско.

Вратчанско

84. Седемъ кровати. Тѣ сж вжтре въ пещера. Срѣдния е по-високъ на възгла-

вието. Подъ него е калаузъ, а отъ къмъ нозетѣ има жълтъ пѣсъкъ донесенъ. На тѣзи кровати се влазя отгоре, а не отъ страна. Тѣ сж Вратчанско.

85. Войводинъ долъ. Той е надъ Вратца отъ Капията нагоре. На плоча допряна на стената жена държи дете на ржцетѣ. Жената е безъ глава и детето е безъ глава.

86. Кравски долъ. И той е Вратчанско. На края на дерето отъ кждето излазя водата има плсча и на нея козя диря и змийче.

87. Згури градъ. Това село се казва Згури градъ — изгорѣлия градъ. На това село горе на балкана вжтре има едно мѣсто, то се казваше Червения гьолъ на срѣдата има камъкъ и на него направени две пилета отъ кокошка. Мѣстото е като гумно или харманъ прилича. На него камъкъ направени двете пилета. Отъ него нагоре 70 крачки има мѣсто, което се казваше Биволското пасбище. На това мѣсто вжтре има 7 камъни побити. Най-последния камъкъ като овчаръ прилича, брой 38-мия камъкъ, на него има ножъ съ синджиръ. Брой отъ тамъ нагоре 58 крачки и тамъ знакъ турихме. Срещу слънце има две дупки. При тозн камъкъ направихме две стжпала, отъ този камъкъ, който прилича на овчаръ има мѣсто надолу, то е на дѣсната страна, има

една дупка като бунаръ прилича. Първия басамакъ и пилетата иматъ пари. Тукъ има римски пари. Има и опасностъ

88. Отъ зайде слънце има село което се казва Перинчъ или Оризово по български. Има кесикъ ташъ или просеченъ камъкъ. Той е подъ селото. На западъ отъ селото има камъкъ като софра прилича и на него направихме 4 кръста и единъ като търнокопъ. Тамъ има като бунаръ и въ пещерата е гроба на нашия Иванъ Серсемъ, нашъ другаръ. Има манастиръ Свети Иванъ, но може да е опустошенъ. Клетвата е който ги намъри, манастиря да направи и кокалитъ на Иванъ да се занесатъ на Свети Иванъ. Останалитъ халалъ да му сж.

89. **Везиръ тепе.** Въ мѣстността Везиръ тепе сж седемтѣ приклади отгоре на голѣма плоча бѣла. Край седмия има басамакъ. На плочата отъ страна има като дупка. Дето е плочата наоколо има пушка има и пищовъ наблизо. Пищова сочи на единъ гробъ — въ него има 18 оки златни пари. Наблизо е и дженевисъ, римско кале. Дето се вадѣше вода отъ бунара. Подъ калето има и воденица.

90. **Кравата съ телето** е съ звънецъ. Телето е по-навжтре. Кравата гледа навънка. Телето подъ крака има единъ фесъ пари.

91. **Две змин.** На просеченика на Голѣмия Комъ има две змии. На опашката има кръсть. Стария Берковски пжть. Тази която има топузь гледа на изтокъ, а другата на скалата на едно куче.

92. **Три камъни.** На сжщия пжть има три камъни, на единия пръчка, на другия фесь.

93. **Отъ Бѣла рѣчка** пжтя за Лакатникъ на дерето има чешма и при нея има 6 чаши кафеджийски.

94. **Село Заножје.** Татаръ соватъ, мѣстността Седемъ дерета, осмото ги пресича. Тамъ има воденица и водата на воденицата минава подъ единъ камъкъ, на него ще се качишь по три басамака нагоре и ще видишь меча дупка и надъ нея има поляна и на срѣдата има камъкъ становитъ и на върха е пукнатъ. Като погледнешъ нагоре ще видишь дупка на пещера, голѣма колкото кола сѣно да влезе. Отъ предъ на нея има число 200—300 овци и кози да влѣзатъ отъ прага до дѣното на пещерата. Отъ прага на пещерата сж 40 стжпала. Отгоре на скалата има куче, а на лѣвата страна има колело отъ зифтъ направено, а вжтре отъ дѣсната страна кола съ два коня. Едина се е обърналъ надире и е кьопавъ. Отдире торба и кученце, наплата е

счупенъ. Тая мѣстность е Татаръ соватъ, Вратчанско. Подъ наплата има пари.

95. **Циганското ханче.** Той е край Искъръ, на подмолъ. Шестия хора играятъ хоро. Първия е дигналъ ржката, а задния е куцъ, а първия съ два пръсти дигнати и води хорото. Той е Вълчанъ, а куция е Попъ Мартинъ. Този дето води хорото гледа насреща на единъ заграденъ кръсть; въ него пари и бележка кжде сж главнитѣ пари, той е кръста презъ ржката Искъръ, а задъ тѣхъ има конь съ юзда. Тукъ е убитъ секретаря, защото бѣше турчинъ. Това ханче се намира между селата Бовъ и Лакатникъ.

96. **Царева ливада, царевъ кладенецъ,** тамъ има една мома съ китка на ухо и лежи на камъкъ безъ котли и кобилица. срещу нея на западъ има три кладенци. Има единъ белъ наплатъ въ една пукнатина, то е тапа. Има мечка лежи отгоре на камъкъ, помежду има две дървета сплетъни, има и свинска глава на високо, а на среща има кладенецъ.

97. **Мома съ кобилица.** Предъ нея има кладенецъ и при него има вилица, а надъ него има камъкъ кръсть. Момата е на канарата, а вжтре въ дупката има друга мома.

98. **Земенъ** (между Радомиръ и Кюстендилъ). Тамъ има манастиръ Свети Илия.

Мѣстото дето е манастиря се казва Усова. Въ Земенъ има мѣстность, която се казва Езичето. На това мѣсто има кладенецъ и той се казва Смѣдла. Срещу него има две дупки, на горната има два кръста — единия горе, а другия на прага на пещерата. На среща има друга дупка, като човѣкъ се вижда. Въ нея има знакъ две геги. Има и три сипеи, събиратъ се на едно мѣсто. Дето се събиратъ има камъкъ и на него отъ волове рогове, а срещу него има камъкъ на стената и на него костенурка желка, предъ нея има трѣва, която е зелена и лѣте и зиме. Костенурката гледа на една липа. При нея има две грамади и единъ гробъ. Грамадитѣ иматъ пари.

99 **Креватъ.** Въ Земенъ има и единъ креватъ вжтре въ пещерата. Кревата е като двама да легнатъ. На главата е по-високъ, има пари, а на края, дето сж краката, е счупенъ, подъ него пари. Има и куче и пушка мѣри на огнището и тамъ има каулаузь и отъ котелъ дъно, а вѣнка има 9 грамади и два пицова мѣрятъ на грамадата,

100. **Надъ Кюстендилъ** има секеливъ камъкъ на срѣдата на него, той е високъ, има тухли наредени, а подъ него има дупка и вжтре 7 пушки и бѣли пари.

101. **На Осогова е кревата съ звѣнецъ,** а срещу нея има три кръста и звѣ-

нецъ изковани, а тоя на кревата звънецъ е подъ него. Подъ тритѣ кръста и звънца сж главнитѣ пари.

102. Орлово гнѣздо. То се намира въ с. Муринъ, между Радомиръ и Търнъ. Подъ него има цигански мѣхъ. Срещу него има ливада и на нея софра съ 7 лъжици и хлѣбъ. Отъ нея 6 крачки плоча съ пищовъ и ножъ кръстосани. Плочата е червена. Има и две дупки пещери. Тѣ се казватъ Попова и Меча дупка. Поповата нма зайци, а Мечата — мочка, води я момче и й дава ябълка. Ииа мома води крава. Тя има звънецъ. Подъ него е сжщия пѣленъ съ златни пари. Момата гледа вѣнка на една плоча. На нея могатъ да седнатъ 6 души, на нея има кръстъ. Има воденица. Има гробъ, той е на воденичаря. А отъ тамъ има пжтека. Тази пжтека отива къмъ лоцевата поята (?) и минава по едно гумно, а това гумно има две грамади, отъ тѣхъ има камъни, а едина е пе-голѣмъ и е отъ друга боя. Отъ тѣхъ на една орница. Тамъ има гробъ. Този гробъ е на попъ Джуро, има пари. Отъ тамъ се види рѣка Морава.

За Рила.

103. Ще минешъ моста на рѣка Искъръ за Самоковъ. На лѣвата страна на

рѣката Искъръ нагоре до балкана първия боазъ, има три могили, първата и втората . . . а третата като яйце е остра. Като се качишъ на нея и погледнешъ нагоре на върха ще видишъ два камъка наведени. На наведеното надолу има камъкъ като човѣкъ, а едното рамо го нѣма, то е дѣсно-то, а подъ него има забулена жена съ дете на ржце. Тя гледа на единъ дервишъ предъ една скала. Дервиша е съ лула на устата, а вжтре на пещерата на дѣсната страна има подкова конска, а на лѣвата има полумесець и звезда.

104. Мѣстността, **адица**. Тамъ е закланъ кждията самоковски. Вжтре въ пещерата има квачка съ три пилета.

105. На сжщия балканъ има **вила съ три рокове**. Тя е на поляната на становитъ камъкъ. Роговетъ на вилата сж нагоре. На горния край на поляната има буково дърво сакеливо, а на долния край има борово дърво голѣмо. Отъ него надолу гората е букова.

106. Тука сж и **зенгиитъ**, стара турска направа. Предъ тѣхъ има подкова катърска, тя е на три крачки и пжтека минава.

107. Отъ Самоковъ за Дупница, стария пжть, има беклеме между две дървета, а предъ него има поляна и на тая поляна

има гробъ. Гроба е на Желѣзко. Отъ него надолу има камъкъ, а на беклемето има кръстъ. Той е на западъ на дувара, съ петъ дупки и е заграденъ. Това е римско, а нѣ тѣхно. Паритѣ сж само 200 лири.

108. Дупница, Сапарева баня. По рѣката нагоре има брѣшлянъ подъ него има кантаръ, той е 40 оки и кукитѣ сж една срѣшу друга. А надъ него има кръстъ; той е скритъ, а отъ него нагоре има процепъ отъ рало, надъ процепа има паланци бакалски, старъ видъ, едната се дига, а другата е свалена,

109. Има софра съ 7 лѣжъци. По сжщото мѣсто тукъ има друга софра, тя е 25 крачки отъ нея и е скрита. Паритѣ сж премѣстени отъ първата, а сж на скритата. Тя не се вижда, а трѣбва да се открие.

110. Отъ Дупница за манастиря Св. Иванъ по пжтеката нагоре въ равнината има могили. Първата е по-голѣма, а на западъ отъ нея има две дупки заровени, а срещу нея има кладенецъ

111. Отъ туъ ще отидешъ на манастиря Св. Иванъ. Въ пещера ще се търси кръщението на Исуса, кръщава го Св. Иванъ.

112. Отъ манастиря нагоре за Самоковъ, ще минешъ презъ Кобилино бранище и ще стигнешъ на изворитѣ на Бѣлия Исъръ, тѣ

сж три. Има черенъ камъкъ и се навелъ малко, отгоре има кръсть.

113. На Поповата шапка е караула. Тамъ има камъкъ високъ и се навелъ малко.

114. Мѣстносттата **търницата**. Тази мѣстность е съ скала, а въ срѣдата има червенъ камъкъ.

115. Въ местносттата **Баджаровица** е агнето, то е отгоре на камъкъ и седемъ пжти си е увило опашката.

116. Марковата стѣпка е отъ манастиря на югъ. На нея има камъкъ като хлебъ съ дупчици.

117. Отъ манастиря на около единъ часъ е **студената чешма**, тя е при постницата на Св. Ивана. Срещу чешмата има букъ сакеливъ. Той не е далеко отъ чешмата, а е къмъ рѣката Тиха Рила.

118. Отъ тамъ нагоре е Тиха Рила, отъ моиастиря е около 2—3 часа. Срещу Тиха Рила има поляна и на нея бѣлотрокъ камъкъ варовитъ. При него има два гроба, на двама братя. Камъка, ако го счупишъ, ще го натоваришъ на 30 товара.

119. Мѣстносттата е тамъ Суха Тиха Рила. На пжтека мома бѣли платно и тритѣ платна ги прибира, едното е подъ ржката ѝ, а едното е подъ мишницата ѝ. Надъ нея има поляна и кладенецъ, а предъ нея има

камъкъ и на него знакъ . . . И при кладенеца има знакъ . . .

120. Срещу олтаря на манастиря има дере, което се влива въ рѣката Тиха Рила. Тази рѣка минова покрай манастиря. По сжщото дере нагоре има чешма, за която се минава отгоре отъ старото бачище манастирско. Отъ Радкова поляна надъ чешмата нагоре има камъкъ скала, отъ нея нагоре нѣма други камъни. На тоя камъкъ има човѣкъ съ фустанела и пушка държи и мѣри нагоре.

121. На сжщия върхъ на изтокъ отъ манастиря има орлово гнездо на три дървета, тѣ сж брѣстове, други брѣстове нѣма. Гората е букова.

122. Пазаръ дере. То е отъ дѣсната страна на манастиря. Като вървишъ по него, ще стигнешъ на кара-гьолъ (черния гьолъ). Има пещера и дупка. Въ нея ни отгоре ни отдолу се влазя, освенъ съ стжлба. На тая дупка има мечка, на краката ѝ дайре, мечкаръ нѣма.

123. Тука е и Вжтро поле. Въ Вжтро поле е Мартинъ папазъ на конь.

124. Орлово гнездо е въ Рила планина, Самоковско. Срещу него има кладенецъ, до кладенеца калдъръмъ. Подъ гнездото отдолу е полянка. Има единъ шаренъ камъкъ усранъ отъ птици. Тамъ има единъ завой

и има 7 малки стѣпонки. А отгоре на канарата има могила.

За рѣката Лома.

125. Рѣка Лома, тя е до Русчукъ и се влива въ Дунава. Тя е дълга, отъ Разградъ захваща. Въ нея има Урумъ кайнакъ. До този кайнакъ има знакъ кръстъ, а къмъ кръста слазя змия. По-нагоре има пищовъ. Има пешо рало и при него пукнатина. На опашката на ралото на края подъ нея има пари. Има паласка между два камъка. Има и урумъ гробища, има и два ибрика и квачка съ 12 пилета на високо на завой.

126. Въ Лома смѣситѣ, има тъкмо на смѣситѣ трима хора играятъ хоро хванати за рѣце. Задния сочи съ рѣката на заде, а първия сочи нагоре надъ скалата. Горе е равно има и неравно. Той сочи на камъни натрупани. Въ тѣхъ има едно желѣзо, то ще покаже старитѣ римски пари.

127. На сѣщата Лома има и седемъ кошера отъ пчели, а на близо везни.

128. Отъ Русчукъ 6 сахата, седмия се връщашъ. Тамъ е Казълъ-канара, има къркъ-кая, тя е на сергенъ отгоре и едина кракъ ѝ е счупенъ. Въ Казълъ-канара има пещера, те е надъ скърпията отгоре. Като влезешъ и ще вървишъ и ще стигнешъ до

края отгоре има друга дупка. Тамъ дето се свършва и по нея ще стигнешъ на една стая на верига има окаченъ котелъ, а на срѣдата има кокали, а на стената има замазана съ блажна боя врата.

За гинци.

129. Гърбава дълбока ливада. На нея на срѣдата има камъкъ червенъ и на него има козя стѣпка и пукнатина, а долу на сѣщия камъкъ има отъ казанъ клупове.

130. **Тодорини кукли.** Тѣ сж Врачанско. На изтокъ отъ тѣхъ има дупка, предъ нея камъкъ, покрай него като минавашъ и ще влезешъ вжтре. Вжтре има на дѣсната страна пергелъ (кржгъ), а на него има кантаръ 44 оки.

131. Село Зимевица, пжтеката, която отива за с. Искрецъ има направено сърпъ, той е лѣвъ, а срещу него има отъ казанъ дъно.

132. Надъ селото Гинци има кезъ, той сочи насреща презъ водата. Въ гористо мѣсто има подкова съ 6 клмнци.

133. Местността **Върбището** има два камъка и на тѣхъ отгоре има по една буква турски.

134. Селото Шума има гьолъ, зиме воденъ, а лѣте сухъ, на него има камъкъ, той

е червенъ, а отгоре има пиле изковано. Това село е Годечко.

135. А водата отъ хановетъ Петрохански отива на рѣката Голѣмия Комъ. На четарлъка, дето се събира водата има сабля направена и е съ върха счупена.

136. Стариятъ пжтъ Берковски по Голѣмия Комъ има три камъни, на единия фесъ направено, а на другия прѣчка отгоре. Срещу тия камъни има кладенецъ, а отъ него нѣколко крачки е гроба на винаря.

137. По сжщия пжтъ на просеченика има две змии отгоре на камъкъ. На една-та има куче на опашката и гледа на западъ на едно куче изковано . . . а другата гледа на изтокъ.

ПРОВЕРЕНА
1954 г.

ПРОВЕРЕНА
1957 г.

ВАЖНО ЗА ЧИТАТЕЛИТЪ.

По първата книжка много читатели ме запитваха за разни работи съ писма. По втората, вѣрвамъ, още повече ще ме запитватъ, защото за много номера паритѣ не сж показани. Освенъ това, за много номера не е казано на всичкитѣ мѣста паритѣ. Сжщо и на нѣкои пещери не е посочено какъ да се намѣрятъ входоветѣ, които сж закрити и маскирани.

Затова именно, предупреждавамъ читателитѣ, че нѣма да отговарямъ на писмени запитвания, които не сж придружени отъ три лева пощенски марки за отговоръ, или ако запитванието е съ картичиа, не сж приложили праздна картичка за отговоръ.

Съ отговора си съвсемъ не се задължавамъ да отговарямъ така, както би искалъ запитвача. Затова, нека само при сериозни случаи да се отправятъ запитвания и да се съобщаватъ само провѣрени работи и лично видени отъ запитвача.

Априлъ, 1934.

Ст. В.

Тази книжка ще се продава по 35 лева, а първата по 20 лева. Който поржча дветѣ заедно — 50 лв.

Отстъпка на препродавачи се прави само 5 лв. на броя отъ втората книжка.

Край.

32

ЦЕНА 35 ЛЕВА.

Препечатването забранено.